

KOGNITIVA SVÅRIGHETER

Hur blir det i vardagen?

Ingegerd Åhsgren, 29/10, 2010
Habiliteringsöverläkare, Sundsvall

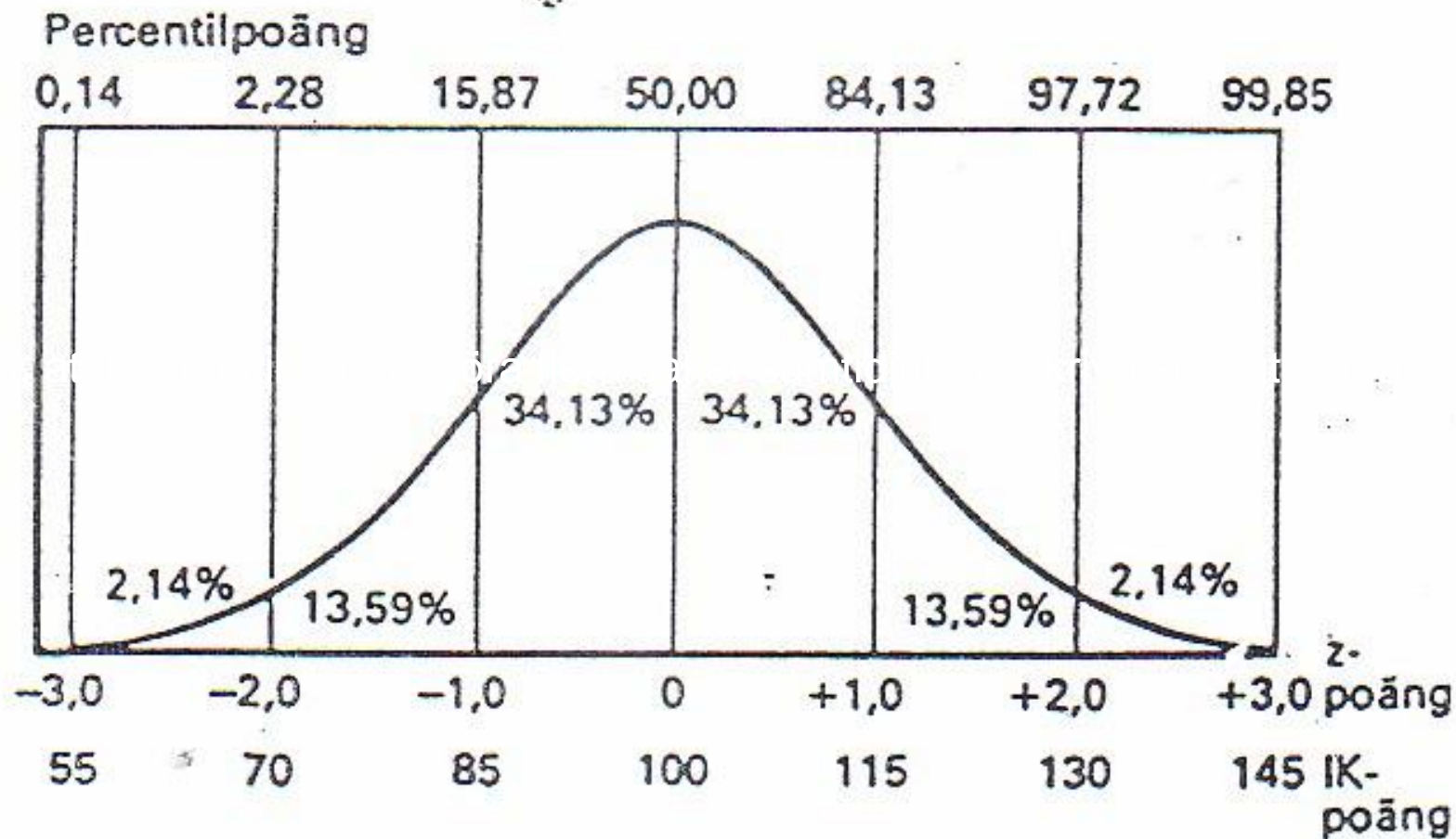
Kognition

vår förmåga att lära, tänka och bearbeta informationen i hjärnan

- är inte samma sak som intelligenskvot (IK)
- IK ett resultat av intelligenstest

$$\frac{I\ddot{A}}{L\ddot{A}} \times 100 = IK$$

Normalkurva med olika typer av standardpoäng angivna samt motsvarande procentandelar.

Executiva funktioner

- **Målinriktad planering och verkställande**
 - **Att få en idé, att ta initiativ**
 - **Att planera**; kräver att individen håller kvar idén, förstår att helhet består av delar (syntesanalys) och att delarna ska organiseras i viss tidsordning (sekvenstänkande, tidsbegrepp)
 - **Utförande**; kräver uthållighet, impulskontroll
 - **Utvärdering, ev justering**; kräver förmåga att bedöma sitt resultat, flexibilitet, att kunna skifta tankesätt, ej fastna. Är resultatet socialt acceptabelt?
 - **Vid komplexa uppgifter ständig växling!**

Executiva funktioner

Uppmärksamhet (både hålla fokus och skifta)

Arbetsminne/korttidsminne (system för att aktivt hålla kvar, lagra, och arbeta med information i minnet, manipulera)

Episodiskt långtidsminne

Långtidsminne

Medvetet

Uttrycks språkligt

- Semantiskt (fakta, begrepp, språk).

- **Episodiskt (minne av personliga händelser, daterade i tid och rum)**

Omedvetet

Uttrycks genom beteende

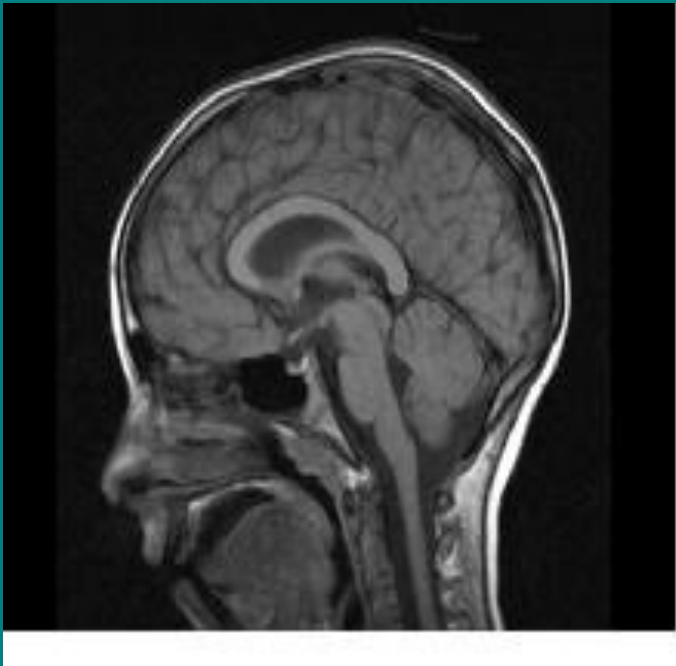
- Färdigheter/”skills”
- Betingning (associerar olika händelser)

- Om jag bara kunde komma på vad det är livet har lärt mig

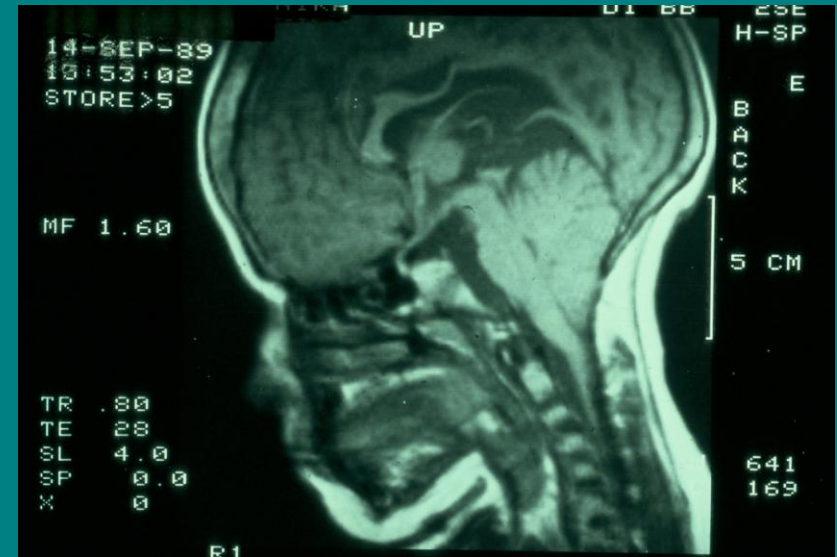

Ryggmärgsbråck = komplex missbildning

Cirklarna frontallob och centrala delar av hjärnan störda

Normal bild

Arnold Chiari
missbildning

Neuropsykologiska tester

visar "icke språkliga inlärningsproblem"

- visar intelligenskvot under genomsnittet
- språkliga deltester visar bättre resultat än icke språkliga, framför allt svårt med arbetsminne och uppmärksamhet

Protokoll

3rd Edition

Namn: _____
 Adress: _____
 Telefon: _____ Nationalitet: _____ Hemspråk: _____
 Skola: _____ Klass: _____
 Testad vid: _____ Testledare: *Christina*

Testdatum: år 2008 månad 04 dag 09
 Födelsedatum: 1996 02
 Ålder: 12 2
 Kön: Flicka Pojke
 Hänthet: Vänster Höger

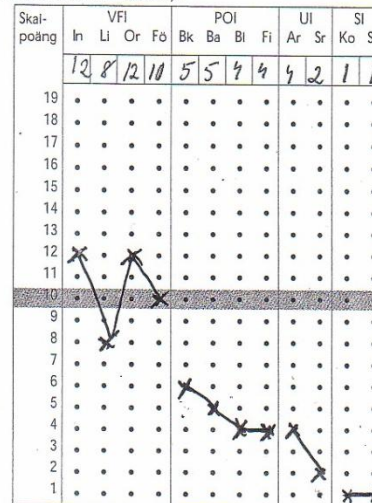
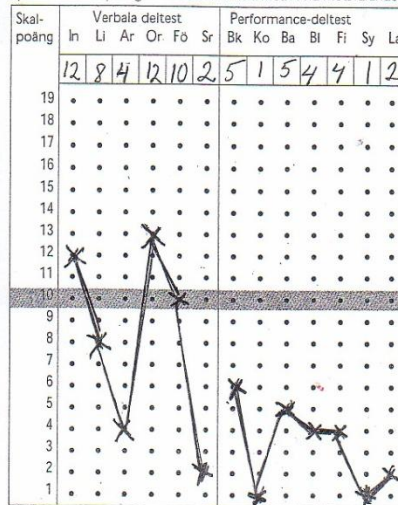
Observera: Verbalpoäng = summan av de fem ordinarie verbal deltesten. Sifferrepetition och räknas inte i. Summa skalpoäng = den vet-bala skalpoäng + Performancepoäng + summan av de fem ordinarie performance-testen.

Deltest	Räpoäng					Skalpoäng				
	Verbal	Performance	Verbal	Performance	Verbal	Kodning	Perceptuell O/O	Uppmärksamhet	Snabbhet	
1 Bilkörningsföretag	18	6	6							
2 Information	19	12	12							
3 Kodning	15	1	1							1
4 Likheter	14	8	8							
5 Bildarrangemang	17	5	5							
6 Aritmetik	14	4			4					
7 Blockmonster	25	4	4							
8 Ordförråd	38	12	12							
9 Färgsammansättning	21	4	4							
10 Förståelse	23	10	10							
11 (Symbolplottning)	8	(1)								1
12 (Sifferrepetition)	6	(2)			2					
13 (Labrynter)	17	(2)								
Summa skalpoäng	49	20	42	19	6	2				
Totalpoäng										

Skalpoäng	IK	Percentil	Konfidenstervall
Verbal	99		91-107
Performance	55		51-71
Hele skalan	76		70-85
Verbal förstärkt	106		98-119
Perceptuell Organisation	67		59-80
Uppmärksamhet	57		51-78
Snabbhet	47		45-67

95%

Fyll i barnets skalpoäng i rutan och markera med X vid motsvarande punkt. Bind sedan samman med en linje.

Ungdomarna beskriver själva svårigheter

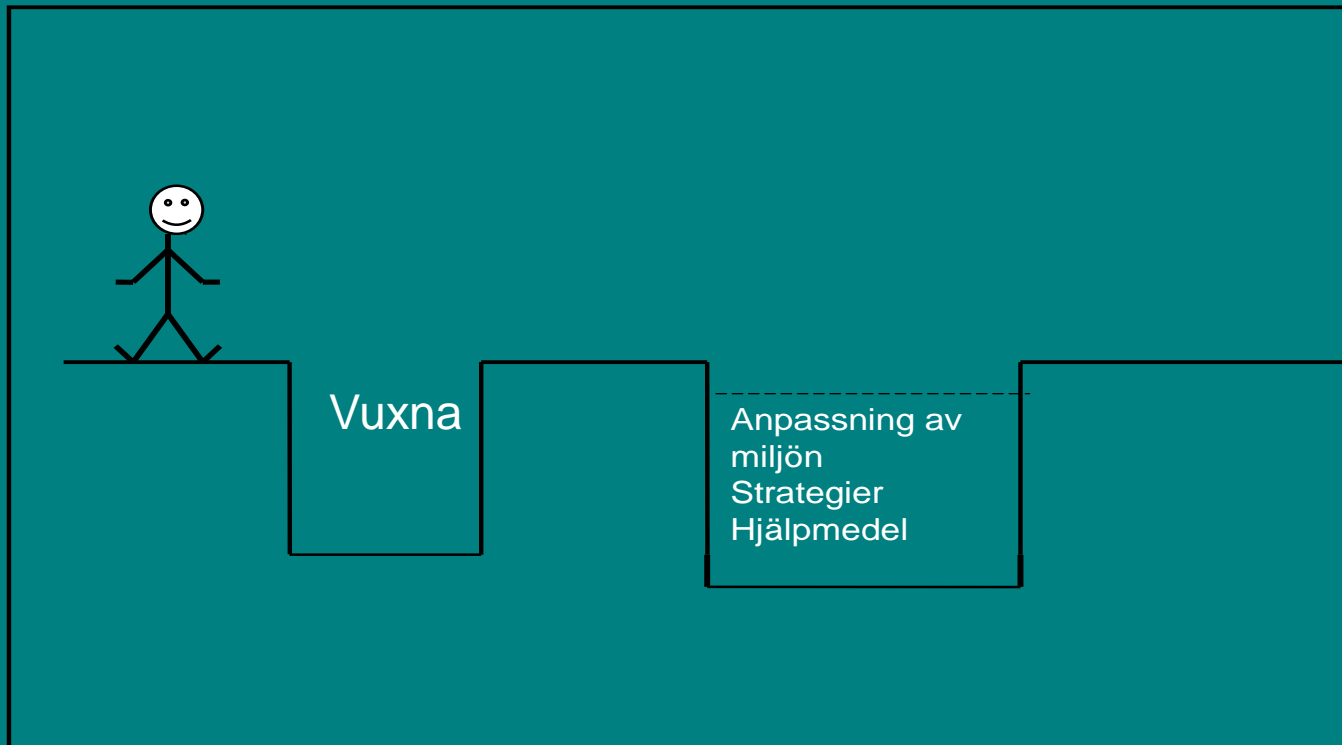
- att planera
- att komma ihåg
- att göra flera saker samtidigt
- att skriva snyggt
- att hitta i olika miljöer

- Det går långsamt att ta emot information, man blir trött och det blir ofta missförstånd.
- Svåraste skolämnet är matematik, framför allt geometri.

RIK och oberoende

Handikapp uppstår i mötet mellan individens möjligheter och omgivningens krav

Observera det lilla barnets svårigheter och stötta

- Hur leker barnet, vilka initiativ tas?
- Deltar barnet i konstruktionslek? Rollek?
- Underlätta barnets aktiva utforskande
- Problemlösning? Vad ska jag börja med och hur gör jag sedan? Ge tankestöd!
- Träna aktivt begreppsförståelse och antalsuppfattning, berättarteknik

Hur stötta i skolan?

- Tydliga genomgångar, förstärka med visuellt stöd, kontrollera att individen förstått
- Testa färdigheter, fr.a läsförståelse, matematisk problemlösning, förstår individen vad som är rimligt?
- Underlätta skrivandet
- Följ upp och lär ut problemlösning, träna för livet, ”praktisk matte”/pengar
- Hjälp barnet med kamratrelationer

Minska stressnivån

Ta hänsyn till långsam ”mental processförmåga”

Ta hänsyn till ökad uttröttbarhet, svårigheter att avgöra vad som är väsentligt i ett budskap

Vid hög stressnivå, svårt automatisera. Då kan individen behöva mer hjälp än vanligt, till exempel vid ADL

Ungdomsåren-

”övergångsålder” mellan barndom och vuxenlivet

Omfattar åldern 10-20 år

Startar med puberteten

Avslutas när individen är beredd att ta tag i sitt eget liv som vuxen

- Innefattar
 - biologisk såväl som psykologisk/kognitiv och social utveckling

Utvecklingspsykologiska behov under ungdomsåren

- Att kunna klara sig själv rent praktiskt
- Att etablera ett nytt förhållande till föräldrarna baserat på ömsesidighet
- Att duga bland jämnåriga och börja bygga romantiska partnerskap
- Att hantera sin sexualitet
- Att skaffa sig självkänedom

Omgivningens förståelse och kunskap avgörande!

- Förmåga-krav
- Hjälpa individen hitta egna strategier
- Ge individen kontroll över sin egen planering, till exempel via visuellt stöd

- Mitt minne är som en adventskalender
- lucka vid lucka

